

Docenthandleiding – Tijdlijn, historisch spoorzoeken en krantopdracht

Informatie

TV: Overgang van de Tijd van regenten en vorsten (1600–1700) naar de Tijd van pruiken en revoluties (1700–1800).

KA: De bijzondere plaats in staatkundig opzicht en de bloei in economisch en cultureel opzicht van de Nederlandse Republiek.

Rationeel optimisme en ‘Verlicht denken’ dat werd toegepast op alle terreinen van de samenleving: godsdienst, politiek, economie en sociale verhoudingen.

De democratische revoluties in westerse landen met als gevolg discussies over grondwetten, grondrechten en staatsburgerschap.

Duur: 2 lessen (of één uitgebreid blok).

Leerdoelen

Na afloop van deze les kunnen leerlingen:

1. Uitleggen hoe Limburg tussen 1700 en 1815 meerdere keren van bestuur veranderde;
2. Toelichten hoe de Franse Tijd bestuur, wetten en burgerrechten vernieuwde;
3. Sporen herkennen van deze periode in hun eigen omgeving;
4. Gebeurtenissen en ideeën uit het verleden verbinden met hedendaagse begrippen als vrijheid, gelijkheid en burgerschap.

Achtergrondinformatie

De achttiende eeuw bracht onrust en herverdeling van macht. De Spaanse Successieoorlog (1701–1713) draaide om de vraag wie de Spaanse troon mocht erven. Na de Vrede van Utrecht (1713) kwam Limburg grotendeels onder Oostenrijks bestuur, maar het gebied werd versnipperd door het Barrièretractaat van Antwerpen (1715). Een deel werd Pruisisch, een deel Staats (Republiek), een deel Oostenrijks en een klein gebied Gulik-Paltsisch.

De Franse Tijd (1794–1814) bracht vervolgens radicale veranderingen: de standenmaatschappij verdween, adel en kerk verloren hun macht, en er kwamen burgerrechten en een nieuw bestuur. Na 1815 werd Limburg onderdeel van het Koninkrijk der Nederlanden.

De les benadrukt continuïteit en verandering: van vorstelijke macht naar burgerrechten.

Antwoorden en verdieping

Opdracht 1 – De tijdlijn van verandering

- *Welke gebeurtenis markeert het einde van de Spaanse Successieoorlog?*

De Vrede van Utrecht (1713) maakte een einde aan de Spaanse Successieoorlog.

- *Wat veranderde er voor de mensen in Limburg na 1715?*

Limburg werd verdeeld tussen verschillende landen. Inwoners kwamen onder andere wetten en bestuurders te vallen. Soms lag het ene dorp in Oostenrijk en het buurdorp in Pruisen of de Republiek.

- *Waarom wordt 1794 vaak gezien als het begin van een “nieuwe tijd”?*

Omdat de Fransen oude privileges afschaften en ideeën uit de Verlichting invoerden: vrijheid, gelijkheid en burgerrechten. Dit luidde het begin in van de moderne samenleving.

- *Welke macht regeerde het langst over Limburg?*

De Franse overheersing duurde het langst in samenhangende bestuurlijke zin (1794–1814), maar over een langere periode gerekend had de Spaanse overheersing (16e–17e eeuw) meer invloed. Bespreek dit als nuancevraag.

- *Welke periode bracht volgens jou de grootste verandering? Waarom?*

Bijvoorbeeld: De Franse Tijd bracht de grootste maatschappelijke verandering: het bestuur werd hervormd, de standenmaatschappij afgeschaft en burgers kregen rechten.

Betekenis voor de bevolking en uitwerking tijdlijn

Jaar	Gebeurtenis	Macht in Limburg	Betekenis voor de bevolking
1701	Begin Spaanse Successieoorlog	Spanje	Oorlog en onrust. Soldaten trokken door het gebied, handel en landbouw hadden te lijden onder plunderingen en belastingen.
1713	Vrede van Utrecht	Oostenrijk	Nieuwe bestuurders en wetten. Mensen moesten wennen aan andere regels en administratie.
1715	Barrièretractaat van Antwerpen	Pruisen, Republiek, Oostenrijk, Gulik	Dorpjes kwamen plots in verschillende landen te liggen. Nieuwe grenzen bemoeilijkten handel en contact.
1794	Franse bezetting	Frankrijk	Einde oude orde: kerk en adel verliezen macht. Burgers krijgen rechten, maar ook nieuwe plichten zoals militaire dienst.
1815	Oprichting Koninkrijk der Nederlanden	Nederland	Nieuwe koning, maar veel Franse regels blijven. Limburgers moesten zich aanpassen aan bestuur vanuit Den Haag.

Opdracht 2 – Historisch spoorzoeken

Doel: leerlingen ontdekken dat sporen van staatkundige veranderingen nog steeds zichtbaar zijn in Limburg.

Instructie voor de docent:

- Bespreek vooraf **wat “sporen” kunnen zijn:** gebouwen, straatnamen, wapenschilden, opschriften, oude grenspalen of kaarten.
- Kies samen of het spoorzoeken **buiten** plaatsvindt (in de eigen omgeving) of **digitaal** via erfgoedwebsites.
- Deel leerlingen in kleine groepjes in. Geef ieder groepje een korte route (max. 20 minuten lopen) of een specifieke wijk/dorp.
- Laat elk groepje 2 à 3 sporen documenteren (foto, tekening of korte beschrijving).
- Geef leerlingen een observatieblad met drie kolommen: *Wat zie je? – Waar komt het vandaan? – Wat zegt het over de machtsverhoudingen?*

Tips:

- Loop indien mogelijk vooraf zelf de route en markeer geschikte punten.
- Maak eventueel een speurtocht of QR-code wandeling met korte infoteksten.
- Gebruik Google Maps of erfgoedportalen zoals **Limburgs Erfgoed**, **Erfgoedcentrum De Domijnen** of **RHCL Maastricht** om met leerlingen digitaal te spoorzoeken als fysiek bezoek niet mogelijk is.
- Bespreek na afloop de verschillen tussen de sporen die de leerlingen vonden: *Welke macht laat de meeste sporen na? Waarom juist die?*

Concreet voorbeeldmateriaal in Limburg

Om leerlingen richting te geven tijdens het spoorzoeken kun je de volgende locaties of voorbeelden noemen:

1. **Stadhuis van Roermond** – op de gevel zijn wapenschilden van Oostenrijk en later Nederland te zien; het gebouw was tijdens de Franse Tijd zetel van het gemeentebestuur.
2. **Kruisherenklooster, Steyl (Venlo)** – tijdens de Franse Tijd onteigend en later hergebruikt. Een goed voorbeeld van hoe kerkelijk bezit veranderde.
3. **Straatnamen in Maastricht** – o.a. *Franseweg, Lodewijk XIV-laan, Bataafse weg*, verwijzen direct naar de periode van Franse overheersing.
4. **Gemeentehuis Weert** – heeft in de kelder nog Franse inscripties uit de tijd van de bezetting.
5. **Napoleonmolen in Horn** – herbouwd na verwoesting in de Franse Tijd; genoemd naar de keizer als symbool van modernisering.
6. **Monument bij Sittard (Oude Markt)** – gedenksteen herinnert aan de Franse troepen die daar in 1794 binnentrokken.

Opdracht 3 – Tijdreisjournaal / Krantartikel

- *Wat zou er in een krantenartikel uit 1795 over de veranderingen in Limburg staan?*

Het nieuws zou melden dat Franse soldaten Limburg zijn binnengemarcheerd, dat het oude bestuur is vervangen door Franse ambtenaren, dat er nieuwe wetten gelden en dat adel en geestelijkheid hun privileges verliezen.

- *Waarom is het belangrijk dat leerlingen de ideeën van vrijheid en gelijkheid verbinden met de huidige samenleving?*

Omdat die idealen de basis vormen van ons moderne rechtssysteem en democratische samenleving. Leerlingen leren dat deze ideeën historische wortels hebben.

Valkuil: leerlingen schrijven te weinig feitelijk; herinner hen eraan dat het artikel historische juistheid moet combineren met creativiteit.

Krantensjabloon – eisen en opbouw

Titel:

Een pakkende kop (bijv. *“Nieuwe wetten uit Parijs veranderen Limburg”* of *“Einde van de adel in Roermond”*).

Inleiding:

Wie, wat, waar, wanneer?

Roermond, augustus 1795 – Franse troepen trekken de stad binnen. Oude bestuurders zijn afgezet, nieuwe wetten gelden vanaf vandaag.

Kern:

Wat betekent dit voor gewone mensen?

- Hoe verandert het bestuur?
- Wat merken boeren, geestelijken, burgers?
- Wat zijn voordelen of nadelen?

Citaat:

“Ik weet niet wat er gaat gebeuren,” zegt boer Jan Peters uit Roermond. “Misschien krijgen we nu eindelijk gelijke kansen.”

Afbeelding of prent:

Leerlingen kiezen een passende afbeelding of tekenen zelf een prent (bijv. Franse soldaten, wapenschild, of stadsgezicht).

Slot:

Verbind het nieuws van toen met nu.

De Franse ideeën van vrijheid en gelijkheid zijn nog steeds zichtbaar in de Nederlandse grondwet.

Beoordelingscriteria

Criterium	Goed	Voldoende	Onvoldoende
Historische juistheid	Alle feiten kloppen, juiste machten genoemd.	Enkele onjuistheden, hoofdlijn klopt.	Meerdere fouten, onduidelijk tijdsbeeld.
Inzicht in verandering	Helder verschil tussen oude orde en Franse Tijd.	Enkele verschillen genoemd.	Nauwelijks inzicht of verwarring.
Creativiteit	Origineel, levendig, overtuigend.	Begrijpelijk maar oppervlakkig.	Rommelig of niet af.
Reflectie op heden	Duidelijke koppeling met moderne waarden.	Korte verwijzing aanwezig.	Geen koppeling of onjuist.